

ARANYKOR

hét tárczasoltár

SZÖVET

Nem öltem meg senkit. Ez a legtöbbjő, amit elmondhatok magamról. Ha egyszer gyilkossá lennék, még ennyi dicsekednivalóm se maradna. Látja, uram? A kabátom. Igazán finom szövet. Gyalázatos a világ, amely olyan emberre adja, mint amilyen én vagyok. De nem panaszkodom, nem is szitkozódok. Mert, bár csak hébe-hóba, de ugyanez a világ keríti gondos kezek közé az árvákat és a szeretetleneket. Maga volt már árva, uram? Egyszer két álló napig vonatoztam egyetlen szál rózsáért, mert ilyen a szerelem. Meg a kertjeink. Messze esik a méltó. Utazni kell a szépért. Fiatal voltam, lelkes vadállat. De szeretetlen, az nem voltam soha. Majdnem soha, így őszintébb vagyok, azt hiszem. Most tapasztalgotom, milyen az, amikor nincs kivel szembenézni esténként. Tanulságos állapot, erről biztosíthatom. Éppen ezért vált szokássommá, hogy addig bámuljam a csillagokat, míg bele nem káprázom. Egész testtel szoktam káprázni, de az a hidegtől is lehet, igaza van, ha erre gyanakszik. Azért én betakarózom minden éjjel, tudom, mit kíván a szív és mit a vese. Vesém még van. A csillagokat nem tudom megunni. Addig-addig káprázom, míg bele nem alszom a nagy élménybe. Van, persze, hogy nem megy az alvás. Akkor a napfelkeltére gondolok, mikor jön már. És hogy lesz-e egyszer, amikor nem jön. Nincs nagy bizodalom a kozmoszban, ha már itt tartunk. De félni nem szoktam, csak néha sírok. Maga szokott? Se félni, se sírni? Tudja, engem az a rózsza tart életben ma is. Hogy gondolni tudok rá. És akkor újraélem, ami elmúlt. Ritkán, de újra. Elmúltam én magam is már, csak kíváncsiságból ténfergek még itt az utcán. Kellek kísértetni. Árnynak, akivel ijesztetgetni lehet a galambokat. Pedig nem vagyok rossz ember, tudomásom szerint régen sem voltam az. Szakmám volt és víkendházam. Észre sem

vettem, ha kisütött a nap vagy változott a rendszer, annyira elfoglalt az élet. Most meg csak a napot látom, az élet már nem érdekel. Hajléktalannak mondanak, pedig csak a magam módján vagyok szabad és boldogtalan. Könnyen indulatba jövök, ezt is elismerem. De nem vagyok gyilkos, még nem. Igaz, álmomban már öltem. Maga szerint megeshet, hogy az álmunk a valóság egy apokrif változatára hasonlítson? Apokrif... Ezt a szót olyan régen tanultam, hogy már nem is merek emlékezni a jelentésére. Nem érdelem meg ezt a kabátot, csak ennyit akartam mondani. Igazán finom szöveget, uram, fogja csak meg.

Új Forrás 2011/10 – Halmai Tamás: Aranykor
het tárczaszöveg

A MOTTÓÍRÓ

Göcs Tihamér életműve már kötetekre rúgott. Más írók köteteire. Mert Göcs Tihamér nem verset, nem regényt, nem tanköltészetet, nem szaktanulmányokat és nem is gombászatit, hanem anekdotagyűjteményeket szerzett. Olyan Babzsák Dönci (5. a) is tudna írni a nagyszünetben, szokta volt gyanítani fennhéjázó pironkodással. S arra Kizantém Dezső plébános úr se dűnnyögne egyéb reflexiót, mint hogy mackófütty. Sőt: harangbojt. Nem, Göcs Tihamér mottóíró volt. Amióta írni-olvasni tudott, írni és olvasni akart. Mindenfélét olvasni – és mottót költeni a mindenfélehez. Először csak az iskolai könyvtár kincseibe róttá be apokrif mottóit, míg fülön nem csípték. Később a könyvesboltok kínálatát gazdagította elmés hozzátoldásával. De lefűlelték ott is. Mit volt mit tenni: vette és vette a könyveket, és csak róttá, róttá beléjük a velős szentenciákat. Pázmány Péter prédikációi elé biblikus dörgedelmet illesztett, mindössze harmadfél sorban. A Kincses Kalendáriumot kegyes bölcsességgel látta jónak bevezetni. Ha verseskötetre tett szert, lírai hangulatban körmölt bele néhány hexameternyi elmésséget. Kortársi regények első lapjaira a történetmondás kétségtelen nehézségeire vonatkozó sorokat jegyzett. Több ezer kötetet avatott teljesebbé kiapadhatatlan leleménye; de idővel azt érezte, ez már nem elég. Tovább kell bukdácsolnia a Parnasszus ormaira vezető rejtékösvényen. Új földadat után áhítózott, s ennek megfelelően lelkesült tétovasággal, reszketeg fülcimpával és pirosposzsgás tarkóval kopogtatott be az egyik legtekintélyesebb kiadóba. A sokat tapasztalt szerkesztők és korrektorok és lektorok és Marika kedves megrészegültek az ötlet újszerűségétől. Az üzlet nyélbe ütött, Göcs Tihamérral határozatlan idejű szerződést kötöttek. Megtehették, hiszen a jámbor mottóíró még arra a kitételre is kapható volt: ama határozatlan időben egyelőre még csak otthon és csak a saját könyveibe jegyezgesse be a szükségesnek ítélt fölvezetéseket. Hiszen ez már mindegy volt neki. Elismerésre vágyott, és

megkapta. Munkája értelmét óhajtotta volna igazolva tudni, s ez teljesült. Így esett, hogy a mottóírónak önbecsülése, a szerkesztőknek és korrektoroknak és lektoroknak és Marika kedvesnek egy jó napjuk, Göcs Tihamérné Szíves Gizellának pedig határozatlan időre bár, de az otthon melegét állandósító férje lett.

AZ ÖZVEGY

Még ki sem húlt a teteme szegény Alföldi Dénesnek, amikor az újdonsült özvegy világnagy patáliát csapott, mert nem találta a kedvenc rúzsát. Ünnepi szájpirosítást vett tervbe ugyanis. Szétkotorta érte a lakást, fejtetőre állította Andriskát is (úgy emlékezett, ez a neve a gyerekek), hátha kipotyog a zsebéből a csinosító készség, végül csak megelégedett azzal, ami megvolt, egy egészen otromba és köznapi rúzzsal. És akkor Lenge Petúnia nekiindult. Kecses járást határozott el, nem rajta múlt, hogy a dülöngélés koreográfiája igazgatta el lépteit a férfi nélkül maradt háztól a kocsmáig. S mert érkezni sem tiszta fővel érkezett, nem is telt számos percbe, hogy a továbbiakból csak arra emlékezzék, amire utóbb, valamelyik másnapon a sok másnap közül a mindenről szabatosan értesült postáskisasszony emlékeztette. Hogy tudniillik a kocsmában, Gyöp Vendel községi jegyző és Ketyeg Lajos, az agg hentesegéd szerfölvötti bánatára, szempillanatok alatt szemet vetett egymásra a dús özvegy és a rovott Csököny Géza, s már szédültek is volna közös örületben kifelé, az épület mögé, a rekeszek és zsákok takarásába, amikor, hiába kéz a kézben, az asszony, hiába csókra formázott szájak, megdermedt, hiába a bókók és a lángoló orrnyereg, nem mozdult a kocsmá közepéről, lecövekelt, és suttogott valamit, dadogva és hangok nélkül suttogta, hogy senki sem érthette meg, legkevésbé Csököny Géza, a türelmetlen expék, aki faképnél is hagyta a suttogót rövidest, pedig fontos üzenet lehetett, amit elrebegett a bortól és még több bortól kótyagos száj, mert mintha csak saját szavai súlya alatt tenné, Lenge Petúnia összeroskadt és nem mozdult többé. Andriska értesztette valamelyik másnapon, és a postáskisasszony hozott borogatást a szederjes homlokra, mikor is egy kivágódó ablaktábla magabiztosságával az özvegy felült az ágyban, mert eszébe jutott, minden éppen az eszébe jutott. Legyen neki könnyű az ég, zokogta akkor, és az ágy mélyébe vackolódott, pedig a mennyek odvába szeretett volna.

ARANYKOR

A grammatikában is ott a kegyelem, hiszen képes a személytelenségre. Ettől lehet szent a nyelv, és ez szavatolja bukásunk célszerűségét is. A mondatban viszonylatai nélkül csak sár maradna belőlünk, és mocsárlázak a világból. Dicséртessenek az igekötők és a toldalékok, áldassék minden, ami kertekben lakik vagy összetett mondat. Ilyen hát az a világ, amelyben Szenes Nóra siketnémának született. S ettől a szikár ténytől senki emberfia el nem tekinthet. Mismásolhat a családi emlékezet, kereshet retorikai kibúvókat a történetíró, a kislány attól fogva, hogy nem sírt föl a koszlott, de gyöngéd kórteremben, egyetlen hanggal sem adott a világ tudtára semmit. Az apa, Szenes Alfonz és az anya, Jó Boglárka próbált nem kétségbeesni. Erőnek erejével hamisították meg maguk előtt a valóságot. Nem is meghamisítás volt ez: kifejezetten eltagadták a lelkük mélyén mind a tíz évet, amelyet hármásban töltöttek el a külvárosi lakás külvárosias tapétái között. A kislány titokban, a nyugdíjas szomszéd tanárnőtől tanult jelbeszédet. Titokban váltott üzeneteket az emberiséggel, és titokban volt boldog. A szülők eközben, ha tudták volna, a boldogtalanságukat tartják titokban. A faluról felköltözöttek első nemzedékébe tartoztak; vidéken hagytak mindent, ami hagyomány lehetett volna, s magukkal cipelték mindazt, amiből szégyen és büntudat fakadhat. Nórika tizedik születésnapjára fásult izgalommal készülődtek. Hajnalka néni, a nyugdíjas tanárnő volt az egyetlen vendég. A gyertyák elfújvák, a torta felszelve, a néni arcán növekvő derű, akárha aranykori fényeket tükrözne a ráncos, puha felület. Mutasd csak meg, súgja a kislánynak. Jó, súgja vissza a kislány. S mintha kismadár tanulna balettozni, darabosan finom mozdulatsort ad elő. Ez azt jelenti, köszönöm a tortát, mondja Hajnalka néni. A szülők megfogják egymás kezét. Újabb nekiveselkedése a testnek. Ez annyit tesz, örülök, hogy mind együtt vagyunk. Szenes Alfonz és Jó Boglárka összes keze markolja egymást. Nóri bevégez még valami mutatványt, csekélyebbet az előzőeknél, hogy Hajnalka néninek egy szó is elég a tolmácsoláshoz. Szeressetek, mondja törődötten. Könnyes kézfejek ékesszólása válaszol. Mindenben ott a grammatika, mert mindenben ott a kegyelem.

21

Új Forrás 2011/10 – Halmi Tamás: Aranykor
het tárcaszoktár

A CSODÁLATOS UTCASEPRŐ

Emma minden este mesét gondolt ki magának. Megtehetette, hiszen eleven képelete és szófukar családja volt. Nem rossz emberek, csak kevés
22 szóval élők. Emmára minden este dolgos, megfáradt kezek simították rá a delfines takarót. Ma azonban nem hagyta nyugodni egy kósza gondolat. Meseszövéss helyett tűnődni kezdett. Hogy vajon a mesék birodalmában miféle történeteket mondanak a leleményesek? És miféle eseményekről számolnak be a mesekönyvek? Nézzük például Eperfalvát. Ahol Rózsabütyök, a derék kutyus éldegél, ágya fölött a polcon egy plüss Babitscsal, mancsában pedig folyvást egy furmányos almacsutkával. Mert ha mi, gondolta a kislány, mi, emberek az ég alatt, tündérekéről és sárkányokról képzelődünk, a tündérek és sárkányok és furmányos almacsutkák világában, ama más egek alatt, kislányokról és szófukar családokról kell ábrázolniuk kicsiknek és nagyoknak. Hogy azt mondja: Élt egyszer egy szomorú szemű szarvas. Erdőben élt, az erdő mellett város terjeszkedett, olyan iramban, hogy már több volt a ház, mint a fa, több a beton, mint a puha föld. Ettől volt szomorú a szarvas. Vagy: Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy csodálatos utcaseprő. Ő bizony minden hajnalban fölkelte serényen, s álló nap az utcák csinosításán ügyködött. Az emberek pedig meg-megálltak mellette, biztatták és dicsérték, szóval tartották és áfonyás cukorkával kínálgatták. Ripsz-ropsz, el is telt a nap, a város pompázott a tisztaságtól, az utcaseprő elégedetten tért haza, az emberek pedig immár egymást kínálgatták áfonyás cukorkával. De költhetnek a tündérek és sárkányok és furmányos almacsutkák akár olyasmi mesét is: Az üveghegyen, de talán még Sopronkőhidán is túl, lakott egy kis házban egy kicsiny lány. Azzal teltek az estéi, hogy meséket gondolt ki magának, mert más nem gondolt ki neki semmi csodát. S addig-addig gondolta ki őket, míg álomba nem szenderült.

HEGYEN ÉPÍTETT TENGER

A tábornok ujjá megpihent a ravaszon. Úgy tetszett, mélyen elgondolkodik valamin, a homloka megráncosodott, bal kézfeje elernyedte, egész tartásában enyhülni látszott a szigor. A pisztoly irányzékán mindenesetre jottányit sem változtatott ez a meditatív közzjáték. A fegyver csöve továbbra is halálos biztonsággal szegeződött a gazember halántékára. Ha a tábornokon és áldozatán kívül tartózkodott volna még valaki a rusztikusan berendezett főtiszti szobában, néhány pillantással, gondolatolvasói képességek és jövőbelátó hajlandóság nélkül is fölmérhette volna a helyzetet. A város falain túl alkalmasint az utolsó ütközet zajlott, a hódítók betörése már csak órák szeszélyén

múltot, s a tábornok bizonyára nem ok nélkül vonult vissza ebben a válságos időszakban a szállására, hogy a maga módján vessen véget a háborúnak. Egyre erősebben nyomta a pisztolyt a férfi halántékához. Mintha nem is keresztüllőni, de átdöfni óhajtaná a bűnök emlékezetével telizsúfolt koponyát. Ha a képzeletbeli szemlélő most a tábornok arcára pillantott volna, a megkönnyebbülés és megengesztelődés túlvilági derűjére ismerhetett volna rá. Nem a gyilkosok, hanem az igazsághoz sűrű hű katonák sziklás vonásaira. Amiben talán az a körülmény is szerepet játszott, hogy a sereget éppen a tábornok szülővárosába, erre a magasba emelt, hegyoldalba álmódott, isteneknek följajlott településre szorították vissza. Mintha valaki hegyen akart volna tengert építeni, szokta volt gondolni a tábornok, amikor még ideje és kedélye is volt végigtekinteni a szelek tisztogatta utcákon s az eget tartó tetőkön. Annyira szép és valószínűtlen volt ez a néhány száz egymásba ölelkező épület itt, a földek felett, a felhőkkel kacérkodó képzelet magasában. S íme, most az övék lesz. Minden az újaké. Megharcoltak érte, éljenek vele becsületük szerint. Egyedül a bűn maradhat az ember saját tulajdonában, azt nem veheti el se ember, se démon. Idáig juthatott a tábornok a töprengésben, amikor csöndes komolysággal meghúzta a ravaszt, azután akkurátusan oldalra zuhant, mintha halálában se akarná vérrel beszennyezni a tiszt ruháját.

Új Forrás 2011/10 – Halmi Tamás: Aranykor
het tánczosokról

ÚT

Aki átkot szór, és akire átok hull, aki feneketlen aranybányában zuhan naphosszat, aki tündérnek gyanít minden fényesebb árnyat, akiért lobog, lobog a rózsaszoltár, aki depressziós, mint egy elhasznált fogkefe, aki tengerre száll, de csak a tekintetével, aki Toszkánába készül, de Toszkánában köt ki, aki méltányolja Isten igazát, aki eleven cáfolata a mítoszok bölcességének, aki sír, mert ez a sorsa, aki földeken hajlong, mert ez a sorsa, aki északra tart, mert ez a sorsa, akiben homlokig ér a hó, akit elfelejtettek, mert nem viszonzta a bókokat, akire fölnéznek, mert koronája van és metaforái, akiről madarak hoznak-visznek híreket, akit eltalált egy gondolat, és halálosan megsebesítette, aki azt hiszi a sivatagról, hogy szemérmes hegyvonulat, aki verset olvas, de pálmafákról álmódik, aki Bachot hallgat, de már nem tesz cukrot a kávéjába, aki visszatérne a gyermekkorba, de senki sem szegődik társául, aki szerint az élet a bátrak luxusa, akit hellyel kínál a táj és színekkel a horizont, akinek megfoglák a kezét, csak már nem emlékszik rá, akihez háromévesen odafutottál volna, de félúton meggondoltad magad, akiből még bárki lehet, mert sosem alszik, akinek nem mondják meg, mi

történt, hátha egy másik történet jut az eszébe, aki Bergmanból és Tarkovszkijből csak a stáblistára kíváncsi, aki Klee angyalait hívná meg karácsonyi ebédre, akiért háborúk törtek ki, és nem is tudott róla, aki elesett a harcmezőn, és észre sem vette, aki egyetlen szál rózsza illatától szerelmes lett az összes kertekbe, aki szakállat növeszt a démonok ellen, aki egy dán kisvárosban él névtelenül, míg meg nem hal vagy világvége nem jó, aki teiiholdkor szanszkrit altatódalokat dúdol, akire vikingek találtak rá félholtan a beszélő tölgyek ligetében, aki argentin vagy néma vagy gyertyaöntő, aki láda mélyén őrzi a családi psalteriumot, aki a templomba feltámadni jár, aki térden csúszik és zöld a szeme, aki szoknyát varr a szomszéd kislánynak, akit minden szó megnevez, akire most gondolsz vagy holnap gondolni fogsz és azután mindörökké: legyen áldott, mert nincs más út.

